

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XIV, 14

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

8. 9. 1967.

SREČAVANJA Z ZGODOVINO

R. J.

Deseti kulturni večer v soboto 16. septembra bo v prostorih Slomškovega doma. Nosil bo značaj prijateljskega družabnega srečanja, ker se takrat zares srečujemo s pomembnim dogodkom: naš deseti letnik knjižnih izdaj se pričinja s knjigo **dr. Vinka Brumna** s še bolj zgovornim naslovom **ISKANJA**. Ko vabimo prijatelje in zastopnike slovenskega življenja na to intimno proslavo, želimo s tem podčrtati, kako nam je ljubo, da bo večer v enem izmed domov, ki je poleg drugih naš ponos in važen steber slovenskega kulturnega ter prosvetnega delovanja v Velikem Buenos Airesu. Prepričani smo, da bodo vsi pravilno razumeli to našo prizadetost, kajti vse, kar nam je bilo dano ustvariti v krogu Slovenske kulturne akcije, je veljalo krepitvi in ohranitvi slovenstva najprej v naši najbližji okolici, nato pa v vsej emigraciji in vsaj posredno tudi pripomoči k pravemu razvoju kulturnega dela v domovini. Ko smo se pa iskali v izdaja tega desetega jubilejnega letnika, smo se mogli tudi zares veseliti nad uspehom naša slovenske lepe besede prav v tem letu. Kot petinšestdeseta pbublikacija je pri SKA izšlo kot izredno izdanje še delo **Alojzija Geržiniča**, **Pregled svetovne književnosti** in nekaj tednov poprej pri založbi Baraga iz istega kroga ustvarjavcev delo **Rude Jurčeca**, **Skozi luči in sence**, v dramski književnosti pa je slovensko dramsko slovstvo tudi iz vrst SKA obogatilo izdanje novosti **Zorka Simčiča**, **Zgodaj dopolnjena mladost** (založilo Slovensko gledališče). Ker bo kmalu izšlo **Meddobje** (okr. 120 str.), zamoremo prav ob tej priliki ugotoviti, da je doslej prav v letu 1967 izšlo izpod peres naših članov okr. 1300 strani tiska v knjižni in revialni obliki.

Po odmevih se nekateri trudijo s sodbami, kakor da je to delo neopazno, zato potisnjeno ob stran. Res nas življenje s svojimi presenečenji prehiteva, vendar se bomo skušali vsaj takrat spomniti in ovesti, da je izid 1300 strani beletrije vendarle dogodek, kakor ga verjetno v takem okviru ne more nuditi še kaka emigrantska, številčno in po sredstvih močnejša skupina. Toda ne bomo se ustavljali pri številkah strani — mnogo več je namreč v vrsticah ali celo med vrsticami, kjer bo vsakdo mogel z lahkoto razbrati žrtve, trpljenje in bridkosti, ki jih ustvarjavcu prinaša tako delo; po svoji naravi stremi za popolnostjo, a je ideal že korak naprej, ko avtor misli, da ga je ujel. Res so pogosto razočaranja nazadnje edina nagrada za opravljeno delo, toda kdor se je predal apolitičnemu ali dionizijskemu zagonu, se nikdar ne bo dal odvrniti od vere, da so bili neznansko lepi in blagoslova polni edino prav ti trenutki, posvečeni ustvarjanju. Taka doživetja pa nobeno zlato

(Dalje na str. 8)

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Deveti kulturni večer bo v soboto 16. septembra 1967 ob sedmih tokrat v **Slomškovem domu** v Ramos Mejía

OB PRVIH IZDAJAH DESETE JUBILEJNE ZBIRKE ZALOŽBE SKA

Na sporedu:

Vinka Brumna EPILOG k ISKANJEM;**KOMENTAR Alojzija Geržiniča** k PREGLEDU SVETOVNE KNJIŽEVNOSTI; in**Rude Jurčeca** nekaj LUČI IN SENC o prehojeni poti

Na razpolago bo pri mizah hrana in pijača v režiji Slomškovega doma, po prosti izbiri udeležencev. Zaradi priprav prosimo prijavo udeležbe do 15. sept. na tel. 69-9503.

(Razposlali smo tudi vabila; če po pomoti ali zaradi težav na pošti koga ne bi doseglo, naj smatra to enako pristrnemu pozivu.)

Za deseto jubilejno zbirko knjižnih izdaj Slovenske kulturne akcije bodo kot izredno izdanje izšle **VREDNOTE 1967** s posebnimi ugodnostmi naročila za redne naročnike. Dejansko je izid prve knjige **Vrednot** (1950) pomenil začetek, ko so slovenski kulturni delavci v zamejstvu v okviru **DOSKIJA** (Delovno občestvo za slovenski katoliški inštitut)) sklenili samostojno izdajati kulturno in znanstveno publikacijo. Prav iz tega kroga se je potem rodila in uresničila zamisel ustanovitve Slovenske kulturne akcije z namenom svobodno kulturno delo postaviti na širše temelje in se je to pokazalo posebej v povečani založniški delavnosti.

SLODNJAKOVA NEOBJEKTIVNOST

Pravkar smo prejeli Letno poročilo celovške slovenske gimnazije za preteklo šolsko leto. Kakor doslej, je tudi to zelo bogato po vsebini in polno dragocenih podatkov. Obsega 144 strani (doslej najbolj obsežno) in prinaša na čelu splošnega gradiva izčrpen članek ravnatelja gimnazije dr. Joška Tischlerja: Ob desetletnici. Univ. prof. dr. Stanko Hafner (Dunaj) je prispeval razpravo *Über des Stand der Erforschung der slowenischen Sprache*, univ. prof. dr. Josef Matl (Gradec) je napisal članek *Slowenische Literaturgeschichte und Volkskunde*, še eno razpravo ima dr. Stanko Hafner *Die kulturgeschichtliche Bedeutung und wissenschaftliche Leistung der österreichischen Slawistik*.

Slovenske literarnozgodovinske študije so napisali: univ. prof. dr. Tine Logar Slovenska narečja v luči modernega raziskovanja, dr. Reginald Vospernik Slovensčina na gimnaziji in na učiteljsišču v Celovcu, prof. Jože Wakounig pa Slovenske revije na Koroškem. Slede še strokovne razprave *Pomen študija klasičnih jezikov* (dr. Pavle Zablatnik), *Vpliv strukturalizma v poučevanju modernih jezikov* (dr. Stanko Čegovnik), *Seminar za profesorje slovenščine* (dr. Reginald Vospernik), „Florjana pojo“ (dr. Franca Czigán).

Univ. prof. dr. Anton Slodnjak je septembra 1966 predaval v Celovcu profesorjem slovenskega jezika o sodobnem slovenskem slovstvu. Ko je v Berlinu izšla njegova *Zgodovina slovenskega slovstva* (1958), je zaradi objektivnosti do avtorjev v zamejstvu izgubil doma akademsko kariero. Danes pa je član SAZU in bi se kot tak moral čutiti nekoliko varnejšega v svojih sodbah. Toda kdor bo bral ta kratek pregled v Letnem poročilu in pa pravkar izišlo knjigo *Slovenska književnost 1945-1965* (Slovenska matica, avtorji Paternu, Helga Glušič-Krisper, Kmecl) bo presenečen, ker bi Slodnjakovo predavanje v Celovcu že moglo biti nekaka dispozicija te knjige, ki je izšla pol leta kasneje. Kakor izdaja Matice tudi Slodnjak omenja Fr. Balantiča (ker je pač umrl v domovini), ne omenja pa niti z besedico npr. Narteja Velikonje in drugih pisateljev iz katoliškega tabora. Niti z besedico se ne dotakne delavnosti slovenskih književnikov v emigraciji, dasi omenja izmed domačih najmlajše, ki so se rodili po letu 1930. Izmed zamejskih tudi on navaja samo Borisa Pahorja in Alojzija Rebulu. Oba resda izdajata svoje knjige pri ljubljanskih ali mariborskih založbah. Ni pa izključeno, da se je sodbi o delu zamejskih književnikov izognil, ker ne bi smel biti objektivni.

Slovenski gimnaziji v Celovcu pa k izdaji tako reprezentativnega Letnega poročila iskreno čestitamo.

Več minut je trajalo odobravanje delegatov, ko je na pisateljskem kongresu v Pragi, ki se je vršil kraj junija, končal svoj govor češki pisatelj Ludvik Vaculik. S svojim govorom o oblasti in odporu, ki je velika obtožba sedanje politične moči v češko-slovaški republiki, se je Vaculik povzdignil v priznanega besednika volje, ki preveva češke in slovaške kulturne delavce, ki terjajo ustvarjalno svobodo nasproti komunističnemu režimu za vsa področja kulture.

Ludvik Vaculik je upoštevan romanopisec iz generacije 1928. Izmed del sta mu najbolj znana romana „Sekira“ in „Nedokončana hiša“. Je že vrsto let vpisan v komunistično partijo, ki je letos dala njegovo ime na listo kandidatov za centralni komite pisateljske zveze. Po tem govoru so ga seveda črtali iz seznama. Uradno glasilo zveze je prineslo hud napad na Vaculikovo obtožbo režima. Ni ga pa noben časnik objavil ne v izvlečku, ne v celoti.

Po kongresu je sedanji ideološki vodja češko-slovaškega komunizma Henrych izjavil: „Našega potrpljenja s pisatelji je sedaj konec.“ Res se je nekaj dni po kongresu začel sodni postopek zoper Pavla Tigrida in Jana Beneša, ki sta bila obsojena na štirinajst oziroma na pet let.

Besedilo obsežnega Vaculikovega govora je prišlo čez mejo. Tu so prevedeni le najbolj bistveni odstavki.

F. D.

“NAŠEGA POTRPLJENJA S PISATELJI JE SEDAJ KONEC”

Tisočletna izkušnja z oblastjo je privedla človeštvo do tega, da se je prizadevalo postaviti določena prometna pravila: to je tisti sistem formalnih demokracij z vsemi vzvratnimi obveznostmi, z nadzorujočimi vzvodi, s časovno zamejenimi roki. [...] Ta formalni sistem demokracije ne daje preveč trdnih vlad, daje samo prepričanje, da more prihodnja vlada biti boljša.

Vlada torej pade, toda državljan se vnovič uveljavi. In narobe: koder vlada zmeraj ali dolgotrajno stoji, pade državljan. Kam? Ne bom naredil veselja sovražnikom in rekel, da državljan pade na morišče. To se pripeti le nekaj ducatom ali par stotinam državljanov. Toda tudi prijatelji vedo, da je to dovolj. Kajti za tem pride pad vsega naroda v strah, v politično vnemarnost, v državljansko resignacijo, v malotne vsakdanje skrbi in male želje, v odvisnost od majhnih in vedno manjših gospodarjev, skratka v podložništvo novega in doslej še nikoli obstoječega tipa, tako da tega obiskovavcu iz tujine ni mogoče razložiti. Prepričan sem, da pri nas ni več nobenega državljana.

Prvi zakon oblasti je, da hoče obstajati še naprej. Reproducira se v vedno bolj precizni obliki. Potem se homogenizira, izločuje tujke, dokler sleherni njen del ne postane posnetek celote, dokler vsi njeni deli niso drug z drugim zamenljivi.

Oblast postane tedaj bolj samostojna — to je nadaljni zakon njenega obnašanja. Ne poteguje se za podporo, opira se sama nase, središče na obod in narobe.

Nastopi še nadaljna razvojna doba, ki jo oznamujem za dinastizacijo. V ugodnem trenutku oblast skliče zakonodajni zbor in si da svoj neodvisni položaj včleniti v ustavo. Kar od tedaj dalje dela, dela vse po ustavi. In ker deset, dvajset, petdeset let te točke nič več ne da na dnevni red in ker je nihče drug — po ustavi — ne more dati na dnevni red, in ker nihče drug tudi — po ustavi — ne more sklicati drugega zakonodajnega zbora, se po poti ustave pride do ustanovitve dinastije. To je dinastija zgodovinsko novega tipa, kajti drži se pomembnega demokratskega načela: kdor hoče, se more z njo strniti.

Oblast daje prednost ljudem, ki so po svoji notranji konstituciji taki, kakršna je ona. Ker pa je takih premalo, mora uporabljati tudi druge, katere si za svoje potrebe pripravi. Za služenje oblasti so najbolj priležni ljudje, ki člejejo sami po oblasti [sic!] koprne po ugodnem življenju, dobičku, koristi in si pri tem ne stavljajo nobenih moralnih pogojev. Preparirati se da ljudi, ki imajo strah in veliko otrok, tiste, ki so jih popreje ponižali, kateri zaupljivo privolijo v ponudbo vnovičnega povzdiga, potem ljudje, ki so po naravi neumni. Za nekaj časa so v določenih okoliščinah in za neke naloge prehodno uporabljivi tudi različni moralisti absolutisti in nesebični, toda slabo poučeni entuziasti, izmed teh sem jaz.

Prepiranje ljudi se vrši z nekaterimi pravzaprav stari-

mi pomagali: z izkušnjavami za telesa in za duše, z grožnjami, z kompromitirajočimi situacijami, z neodvrtljivimi osunitvami.

Tudi pri nas se opisana izbira ljudi vrši po vidiku uporabnosti za oblast. Zaupanja so deležni pokorni ljudje, ki ne delajo težav, ki ne stavljajo vprašanj, kadar jih ne stavljajo oblastodržci. Pri vsaki izbiri jo najbolje izvozijo povprečni ljudje, ki so s svojimi lastnostmi in delom postali tiho merilo za splošno spodobnost, sodilo javne vesti. Iz političnega življenja so izginili posebno z humorjem obdarjene osebnosti, ki so se oglašale z osebnimi domisljicami.

Morda ste opazili, da smo mi vsi, Čehi in Slovaki, nagnjeni k občutku, da nas na naših različnih toriščih vodi človek, ki je še bolj nesposoben kakor mi sami.

Po črki bi se moglo zdeti, kakor da je pri nas zares v veljavi zbirka pravic in dolžnosti, katera (po čl. 19 utave) „služi svobodnemu in vsestranskemu razvoju ter uveljavljanju osebnosti državljana, hkrati pa utrditvi in razvoju socialistične družbe“. [...] Zadnje čase pogosto berem ustavo in sem prišel do sodbe, da je slabo sestavljena, morda je zategadelj izgubila avtoriteto pri državljanih in pri oblastvih. Glede na stil je mogočna v izrazih, pri tem se pa v mnogo tehtnih vprašanjih le megleno izražajo. [...]

Povedal sem svojo misel o značaju, razvoju in obnašanju vsake oblasti, sedaj se bom potrudil pokazati, da so kontrolni mehanizmi, ki naj bi ji stali nasproti, odpovedali, tako da državljan izgublja spoštovanje pred samim sabo, pa tudi objektivno svoj državljanski status. Kadar tako stanje že tako dolgo traja, kakor je to pri nas, potem je razumljivo, da se ustali v mišljenju mnogo ljudi, posebno v življenjski filozofiji najmlajše generacije, ki ni niti v studiju niti v praktičnem delu spoznala, da je neka kontinuiteta v mučnem trudu za popolno demokracijo. Ako bo to stanje še naprej trajalo (in tudi če hkrati ne bodo delovale naravne obrambne reakcije ljudi), se bo v prihodnji generaciji pravzaprav sam od sebe spremenil značaj našega naroda. Namesto odporne kulturne skupnosti bo nastala zlahka obvladljiva masa prebivavstva, ki bo vladati nad njo tudi tujcu pravi pravcati užitek. Ako mi to dopustimo, potem je bilo odveč, da smo se upirali tisoč let.

Izhajajoč iz prepričanja, da nihče izmed nas ni bil rojen zato, da bi kdo enostavno vladal nad njim, predlagam, da Pisateljska zveza, morda skupaj s Časnikarsko zvezo in drugimi društvi, ki jim je skupna podobna delovna politika, prevzame pobudo in naprosi Českoslovaško akademijo znanosti za izvedensko mnenje o ustavi. Ako se bo potem izkazalo za nujno, bi mogla zveza dati izpodbudo za izpremembo ustave, na primer tako, da bi priporočila svojim udom, naj ob prihodnjih volitvah grede na shode volivcev, zanesejo tja to problematiko in poskrbe zato, da se bodo izvoljeni poslanci tega zavedali. Mogoče pa je tudi, da vsak izmed nas že preje obišeče svojega poslanca in ga naprosi, naj v parlamentu o tem tematu govori.

Umetnost se tematu vlade ne more odpovedati, kajti vladati pomeni nepretrgoma naravnost ali posredno z upravnimi dejanji odločati o življenju ljudi, o njihovem ogodju in njegovem razočaranju, o tem, na kar ljudje celo samo mislijo — o tem pa ni mogoče dati odločb — in dejavnost oblasti se dotika dejavnosti umetnosti vprav v tem, kar ni predmet odločb, pa se vendar o njem kakorkoli odloča. Umetnost se torej ne sme odreči kritiki vlade, ker so vlade, karkšnekoli so, kakorkoli se tudi obnašajo, dela narodnih kultur.

Zadnji čas smo pogosteje imeli priložnost slišati, da vladajoči krogi priznavajo neko avtonomijo kulture na njenem lastnem področju. Toda kultura se ne sme jeziti, kadar je grajana, ker posega preko svojega v tuje torišče politike. Argumentirajo proti nam, da mi rušimo svoje lastne parole, da namreč mora sleherni delo opravljati zvedenec. Res je, da morajo tudi politiko delati izvedenci, toda odkod jim gotovost, da so zares izvedenci? [...] Avtonomija umetnosti in kulture? To je samo parola in pogosta taktika.

Kakor se ne čutim preveč varnega v kulturnopolitični situaciji, ki jo vladajoča oblast očitno more gnati do razkola, enako se ne čutim varnega tudi kot državljan izven sten te dvorane, izven tega igrišča. [...] Pravzaprav ne vidim nobenih garancij.

Katerih garancij? Sam ne vem. Tu se ustavim, kajti prišel sem do zadnjega, do velikega dvoma: ali imajo

(dalje na 3. str.)

Letošnji poletni tečaj v Centro di Cultura milanske katoliške univerze na Passo della Mendola, končan 12. avgusta, je obravnaval „Tokove v kritiki po Croceju“. Vodil ga je ordinarij za italijansko literaturo na katoliški univerzi, prof. Mario Apollonio. Zadnji dan tečaja je prof. Lidia Brisca Menapace, lektor za italijansko literaturo na isti univerzi, v dveh bleščečih lekcijah razpravljala o „Marksističnih kritikih“. Kot marksiste je umevala vse tiste kritike, ki so vključeni v marksistično izkušnjo, čeprav v različnih oblikah — od politične do historiografske panoge.

„Problem, ki se je dolgo časa nepretrgoma stavljal, je bil odnos med strukturo in superstrukturo, kakor že od Marxa dalje. Kakšen je odnos umetnosti, nravnosti, religije do ekonomske baze, središča življenja v družbi? Dolgo časa so mislili na mehaničen odnos, na naravnosten in enostranski vpliv gospodarstva na druge oblike življenja. Šele s koncem stalinistične dobe je bil problem vnovič postavljen in sicer ne več v tako shematičnih in priročniških oblikah.“

Pri tem je prof. Menapace pravilno privzdignila doprinos Lukacsa, ki je še za Stalinovega življenja trdil, da nadstavbe morejo spreminjati ekonomsko bazo.

Za marksistično kritiko ni važno samo ugotoviti socialni

(ČEŠKA OBTOŽBA...)

celo vladujoči krogi, vlada in njeni posamični udje, sami sploh garancije za svoje državljanske svoboščine, brez katerih ni moogče nobeno ustvarjalno delo, niti ne politično. Na tej točki se zaključí moja karakteristika notranjih zaved in jaz morem samo napotiti na formulacijo, ki so jo izrekli že drugi — o mlinu, ki marsikaterikrat zmelje tudi tiste, ki so ga zagnali v vrtež.

Kultivirano izvrševanje tega, kar je nujno za organizirano dogajanje v državi, to je merilo resnično dosežene kulturne stopnje. Zategadelj gre bolj za kulturo politike kot pa za dobro kulturno politiko.

Kjer je politika politikov kulturna, tam pisatelj, umetnik, znanstvenik in inženjerjem ni treba izgubljeni svoje sile v tkarah za svoje strokovne stanovske, sektorske, klubske, društvene pravice [...]. Nekulturna politika izziva žarišča bojov za svobodo, potem je pa povrhu še užaljena, če se o tem govori. Ne razume, da je svoboda zares samo tam, koder o njej ni potrebno govoriti. Užaljena je zaradi tega, ker ljudje govorijo to, kar vidijo. Toda namesto, da bi spremenila to, kar ljudje vidijo, hoče ljudem zamenjati oči. Medtem pa uteka času to, kar je edino vredno pathosa vseh, namreč sen o vladi, ki je istovetna z državljani, sen o državljanu, ki se vlada skoraj sam. Je ta sen uresničljiv?

Na poti k temu snu, ki sta k njemu naša naroda stremela iz globine zgodovine, smo že dosegli delne uspehe. Eden izmed njih je bil nastoj samostojne češko-slovaške, kar je bila zasluga naprednih ljudskih moči in naprednih politikov. Nastala je država, ki je vkljub svoji nepopolnosti v zgodovinski kategoriji tedaj obstoječih vladavin prinesla visoko demokracijo in ni nakupičila v mišljenju in čutenju svojih državljanov nobene averzije zoper socializem. [...] Kontinuiteta predstave o socialni državi se je po vojski naravnost spremenila v program socializma. Posebne razmere, ki je v njih prišlo do njega izvedbe, pa raven spoznanja o socializmu iz tistega časa so povzročili, da je pri nas pri izvrševanju socializma prišlo do posebnih deformacij in do dogodkov, ki niso razložljivi zgolj s tukajšnjim ozračjem in kateri ne izvirajo, ne iz značaja tega naroda, ne iz njegove zgodovine.

Ako kdo govori o tej periodi, ako kdo išče razlag, zakaj smo izgubili toliko nravnih in tvarnih moči, zakaj smo gospodarsko zaostali, potem nam vladajoči krogi pripovedujejo, da je tako nujno moralo biti. Mislim, da z našega stališča ni bilo nujno. Morda je bilo nujno za duhovni razvoj organov oblasti, organov, ki so vse zastopnike socializma prisilili k temu, da so bili udeleženi na tem njihovem razvoju skupaj z njimi.

Nujno je uvideti, da v teh dvajset letih pri nas ni bilo rešeno nobeno človeško vprašanje — začeni s primarnimi potrebami, kakor so stanovanja, šole, gospodarska blaginja, pa vse do bolj finih potreb, ki jim nedemokratski sistemi na svetu ne morejo zadostiti — kakor so občutek popolne veljavnosti v družbi, podreditev političnih odločb pod nravna sodila, vera v smisel drobnega dela, potreba po zaupanju med ljudmi, razvit izobrazbe celotnega človeka. Bojim se, da se nismo povzdignili na odru sveta in čutim, da je ime naše republike izgubilo svoj dobri zven.

pomen umetnosti, temveč tudi opredeliti rabo literature in vseh drugih izraznih sredstev, tedaj za kakšne namene se uporabljajo in kakšno jim je opravilo.

Tu je prof. Menapace izkazala, da je ukoriščanje literature v marksističnem gibanju različno, odvisno je namreč od tega, ali se marksizem nahaja še v fazi razvoja k institucionalizaciji, ali pa že ima s pomočjo revolucije v rokah orodja oblasti. Kadar revolucija zmaga, teoretično ekonomična baza mora dopustiti bolj pravšnjo rešitev problema, ki izhajajo iz nadstavbe: to pomeni, da se ustvari „umetnost sistema“, na primer „socialistični realizem“, „socialistični verizem“.

V Italiji je bila marksistična izkušnja v kritiki čisto svojitna, ker marksistični kritiki izhajajo iz šol crocejankega tipa, čeprav so to šolanje dopolnili s kakšno informacijo drugačnega izvira. V krizi 1956 po zatonu madžarske vstaje je zadržanje italijanske partije postalo manj monolitno. Marksistični klasiki so bolj pazljivo brani, tolmačenje izraznih sredstev postane bolj različno. Bolj jasno vrednotenje „dekadentnega“ zapadnega sveta omogoči italijanskemu marksizmu manj polemično soočanje s kritičnimi problemi in izboljšanje inštrumentov svoje kritike.

Prof. Menapace je ocenila tudi strukturalizem, „ki je postal za Italijane prava pravcata moda“, zadržanje italijanskih kulturnih delavcev pa je nasproti strukturalizmu isto kot nasproti vsem kulturnim izkušnjam, ki niso vzniknile v Italiji med 1915 in 1940, namreč kopiranje. Očiten je antihistoricistični značaj strukturalizma, zato more strukturalizem pri marksističnih kritikih samo dodati nove težave. Odnos med historicističnim in strukturalističnim prijemom je nerešen.

Omenja tudi poskus skupine pri Esprit (zvezek maja 1967), vzpostaviti odnos med personalizmom in strukturalizmom.

Preko Trsta kuturni tokovi Italije posebno po drugi svetovni vojski vplivajo na slovensko kulturno življenje. Zato je potrebno spoznati, koliko je v teh tokovih izvirnosti in koliko je posnemanja drugih evropskih kultur.

ŠE ODMEVI S KONGRESA SOVJETSKE PISATELJEV

Kongres Zveze sovjetskih pisateljev se je zaključil že junija, odmevi na Solženicinovo protestno pismo pa se še niso polegli (vsebino pisma smo že objavili v daljšem izveščku). Protestno pismo je podpisalo 82 delegatov (izmed 500), vendar se nihče ni upal zahtevati, da bi javno bilo prebrano na kongresu med zasedanjem. Zanimivo je tudi, da so pismo na zahod prinesli komunistični delegati, ki so bili na raznih zasedanjih v Moskvi. Po tej poti je pismo prejel v Parizu tudi Boris Suvarin, nekdanji Leninov najtesnejši sodelavec, ki zdaj v francoski prestolnici izdaja svojo revijo *Le Contrat Social*, kjer je objavil celotno besedilo Solženicinovega pisma z naslovom „J'accuse“. Ta objava šele podaja celotno vsebino ostrih Solženicinovih sodb o položaju sodobne ruske književnosti. V reviji zavzema več strani.

Kmalu po kongresu v Moskvi je bil v Pragi redni letni kongres čeških književnikov. Med zborovavci je krožil prepis Solženicinovega pisma in kakor da bi moralo tudi biti podlaga za presojo podobnih razmer v češkoslovaški, je izzvalo ostre debate o samovoljnosti cenzure v Pragi. Na koncu so sprejeli posebno resolucijo, kjer poudarjajo zbrani češki književniki svoje jasno in odločno odklonilno stališče do namenov partije, ki hoče, da bi književnost služila marksistični propagandi. Na seji je bil navzoč tudi član CK Hendych, ki je v protest zapustil zborovalno dvorano, potem ko je zaklical: „Ne morem in nočem več prenašati tega, moje potrežljivosti je konec!“ Dasi so bili zborovavci zelo bučni in radikalni, je vendar neverjetno, da bi dosegli svobodo za pisatelja Jana Beneša, ki bo kmalu moral pred sodni zbor, ker je nekaj svojih rokopisov iztihotopil na zapad. Tik pred zaključkom praškega kongresa pa se je razširila novica, da so v Moskvi sklenili dovoliti natis Solženicinovega romana „Dvorana za bolne na raku“, kjer pisatelj popisuje strahote Stalinove tajne policije.

Po kongresu v Pragi je bila podobna skupščina poljske Pisateljske zveze. Tudi tam so sklepi izveneli v odločno zahtevo za odpravo cenzure. Med zasedanjem je krožilo več letakov, seveda ilegalnih, o dogodkih v Moskvi in drugod. Tako je bilo objavljeno, da izhaja v Moskvi in glavnih ruskih središčih kopa ilegalnih literarnih časopisov. Najbolj znani so Feniks, Sfinga, Kolokol, Tetradi, zalaga pa jih tajna založba Smog. Listi izhajajo neredno, ker jih policija lovi; vendar se pojavijo takoj novi, ki prevzamejo naloge prejšnjega in poskrbe, da se ohrani stik z bravci.

New York, avgusta 1967

Za SKLAD GLASA so darovali: univ. prof. dr. Zlatko Tomšič, Tucumán, 500 pesov; ga. Stefka Mikuš, Palomar, 40 pesov; g. Ferdinand Makovec, Ramos Mejia, 300 pesov; gđc. Elka Hočevnar, Ituzaingó, 200 pesov. — Vsem se najlepše zahvalujemo!

OSMI KULTURNI VEČER

Glasbeni odsek je pripravil za ta večer (2. sept. 1967) izbor glasbenih filmov z ameriške ambasade in je za uvod prof. A. Geržinič podal razvoj simfonične glasbe od njenih početkov do modernih ustvarjalcev. Tudi ta večer je bil lepo obiskan in so vsi navzoči sprejeli s toplim aplavzom zahvalo, ki jo je vodja večera izrekel vodstvu škofovega zavoda v Adrognēju, ki je rado posodilo svojo aparaturo in tudi poskrbelo za operaterja, mladega gojenca z zavoda. Enako se je zahvalil g. Rudolfu Dernovšku za prevoz.

Izvajani so bili trije filmi z glasbenimi stvaritvami Berliozja, Liszta, Čajkovskega, Mozarta in Beethovna in je zlasti ugajal tisti del, ki je spremljal turnejo bostonskega simfoničnega orkestra po Japonski.

Ob koncu je predsednik Ruda Jurčec povabil vse navzoče in njih prijatelje na družabni prijateljski večer, ki bo v soboto 16. septembra 1967 v Slomškovem domu, ko se bo ob izidu knjige Vinka Brumena Iskanja kot rednega izdanja in Geržiničevega Pregleda svetovne književnosti kot izrednega izdanja začel deseti jubilejni letnik knjižnih izdanj založbe Slovenske kulturne akcije. Prostore je za to priliko dal na razpolago Slomškov dom brezplačno, pijača in hrana pa bo v režiji doma po izbiri udeležencev.

LJUBITELJEM LEPE KNJIGE

Slovenska kulturna akcija je prejela iz Ljubljane spisek knjig iz zapuščine pok. univ. profesorja in člana Akademije Antona Sovreta; obsega nad 1100 številčk (pod eno številčko so včasih zbrana dela klasikov in modernih avtorjev slov. slovstva npr. deset knjig celotnega Župančiča v izdaji Državne založbe, dvanajst knjig Trdine, ipd.). Po pregledu spiska smo mogli ugotoviti, da gre predvsem za bralno čtivo v slovensčini, nekaj pa je tudi v tujih jezikih. Če bi se kdo zanimal — in ponudnik želi, da bi knjige prišle v last ljubiteljev slovenskega slovstva — se naj oglasi v naši pisarni, kjer bo izvedel podrobnosti.

— Mladinska vez (julij 1967) je uvedla novo rubriko Mladinska knjižnica in takoj poveslila celo stran trilogiji Karla Mauserja „Ljudje pod bičem“. Poročevavec (ni podpisan) je res prodorno podal vsebino romana in spremlja glavne osebe v jasnih obrisih skozi vse tri dele. Ob koncu pa piše: „Trilogija je eden najbolj reprezentativnih slovenskih romanov, ker na poseben način osvetli tragično dobo slovenske zgodovine. Brez dvoma je za mladino, ki ni doživela tistih časov, velik epski prikaz tiste dobe.“ — Založnica, SKA, more biti samo hvaležna mladim ljubiteljem slovenske knjige in piscem v Mladinski vezi pri njihovem trudu ohranjati in oživljati med člani in prijatelji zanimanje za lepo knjigo ter zavzetost za njeno usodo med nami. Saj gotovo drži, da slovenski kulturni delavci ustvarjajo z namenom služiti posebej mladini in bo zanje odmev v mladih sreih najlepše plačilo.

— Prijatelj iz ZD nam piše: „Meni največ pomeni GLAS SKA, ker mi prinaša bogastvo informacij o domu in svetu, ki bi jih drugače težko dobil. Želim mu še večji razmah in resnim trud vseh pri tem dedu...“

To pomlad se je v Združenih državah šest tednov mudila skupina šest študentov zaključnega letnika in ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo. Vodil jih je njihov profesor Boris Grabnar. Obisk, žal prvi in za zdaj edini tak dolgi zgodovini sicer zelo živih človeških odnosov med Slovenijo in Ameriko, je bil organiziran in financiran po Uradu za vzgojne in kulturne zadeve pri washingtonski zunanjem ministrstvu, seveda s poprejšnjim dovoljenjem in potrdilom Komisije zveze s tujino v beograjskem zveznem sekretariatu za prosveto in kulturo. Omenjeni Urad State Departmenta skrbi za del kulturne in politične izmenjave med Združenimi državami in zunanjim svetom, posebno z nerazvitimi in tako imenovanimi specialističnimi deželami.

Prvi namen te poti mladih slovenskih umetnikov po Ameriki je bil seznaniti jih kot bodoče poklicne igravce in režiserje, z načini in oblikami študija ter praktičnega odrskega dela na šolah, ali fakultetah, za govor in dramatiko, ki jih v sklopu svojih učnih načrtov vzdržujejo vse količjak pomembnejše univerze in kolegiji v Združenih državah. Na njih je za razliko z Evropo, ki te plati vseučiliškega izobraževanja nima, pozna, mogoče diplomirati in celo promovirati iz raznih panog gledališkega ustvarjanja. Vsaka univerza ima seveda tudi lastno, po večini zelo moderno in z vsemi novimi tehničnimi dosežki oskrbljeno gledališko stavbo, ki služi praktičnemu dopolnjevanju teoretičnega pouka, poleg tega pa študentje in profesorji izvajajo tam reser. celoletni sezonski program, namenjen javnosti, pogosto obogaten z gostovanji poklicnih igravcev in režiserjev in skupin tako iz Amerike kakor iz tujine. Ker je večina ameriških univerz tudi velikih in slovitih kakor Yale, Stanford, Princeton, Notre Dame, Northwestern itd., nameščena v manjših krajih, so ta vseučiliška gledališča izredno važen dejavnik za popularizacijo gledališke kulture in prečiščevanje pravega odrskega okusa pri najširšemu občinstvu, kateremu broadwayska ali druga velemestna komercialna „poklicnost“ zaradi daljav in cen ni dostopna.

Drugi namen tega obiska je bil pokazati motivne in slogovne posebnosti ter raven slovenske gledališke umetnosti in vzgoje študentom in učnemu kadru ameriških slovenskih gledališč, poleg tega pa tudi čim širšemu krogu ljubiteljev gledališkega ustvarjanja, naj prihaja od koder koli. Temu je služil spretno sestavljen in raznolik program, ki je v prvi polovici vseboval odlomke iz naslednjih del: Shakespeare „Ukročena trma“, Mico „Rostand“, „Cyrano de Bergerac“, Čehov „Snubač“, Edward Albee „Zgodba iz živalskega vrta“. Tak izbor je narekovala potreba po razumljivosti vsebine za tuj govoreče občinstvo. V drugem delu so dajali Antona Tomaža Linhartja „Županovo Mico“, ki jo je pod naslovom „Molly, the Mayor's Daughter“ prevedel v angleščini dr. Janko Golias. Celotno besedilo je bilo tiskano v sporedu, ki je vseboval tudi kratke prikaz o Sloveniji, o razvoju slovenske gledališke umetnosti in o zgodovini Akademije je izpod peresa B. Grabnarja. Na odru je presledke med posameznimi deli program izpolnjevala izvirna in zanimiva baletno-koreografska povezava, ki jo je zamislil veliki slovenski koreografski mojster Pino Mlakar. Vse točke razen Albeea je režiral Zvone Šedelbauer, izvajali pa so jih Svetlana Makarovič, Helena Šobar-Zajc, Tom Kuntner, Matija Milčinski, Marko Simčič in Šedelbauer sam.

Skupina je s tem programom bila poslana na univerzo zvezne države Kansas v Lawrenceu, na državno univerzo v Oklahome v Tahlequah, na kalifornijsko državno univerzo (UCLA) v Los Angelesu, na državno University of Minnesota v Minneapolisu, na državno University of Wisconsin v Madisonu, na zasebno Cornell University v Ithaci, država New York, in na zasebno Catholic University of America v Washingtonu.

Pisec tega poročila je po naključju lahko videl nastop mladih slovenskih umetnikov v Los Angelesu in govoril z njimi na koncu njihove poti po Ameriki v New Yorku. Po enem in po drugem je prišel do sodbe, da so v danih okoliščinah drug cilj svojega obiska povsem dosegli. Ameriškim univerzam, na katere so lahko prišli in tistemu majhnemu delu širšega občinstva, ki je bilo o tem obveščeno, so slovensko gledališko umetnost, slovensko kulturo in Slovence vredno in uspešno predstavili. Iz razna in splošna odrska raven njihovih uprizoritev je presenetljivo presegala večino podobnih nastopov, kakor smo jih vajeni videti vsaj tukaj v New Yorku na mojih univerzi. Ta raven je prepričljivo zanimala dejstvo, da so izvajavci študentje. (Tudi so tudi bili le delno. Vsi namreč nastopajo kot gostujoči igravci in režiserji v Narodnem in drugih slovenskih poklicnih gledališčih.) Nad tem so bili iznenadeni tudi poklicni kritiki in gledališki pedagogi, celo najbolj poznan med temi zadnjimi, p. Hartmann s Katoliške univerze. Ocene v ameriških listih, ki sem jih videl (eno je na primer priobčil Los Angeles Times, za newyorškim Daily News in Chicago Tribune, po moji kladi tretji največji dnevnik v Združenih državah) poudarjajo poklicno izsolanost disciplino in zadržanost mladih slovenskih igravcev, ki so s tem dokazali, da resnično umetnost in vsakokratno pristni slog govorita glasneje in učinkoviteje kakor kriček beseda. Barvitost, razgibanost in izrazna moč, združena z mladim zanosom in duhovitostjo, pravijo kritike, je zlahka podirala jezikovno pregrado ter tujemu občinstvu odpirala vrata v duhovnost in lepoto nepoznane dežele in daljnega naroda. In poleg tega, je zapisal nekdo, bo ta slovenski obisk prenekateremu Amerikancu pomagal doumeti, da je dobro gledališče vesoljna umetnost — kakor dobro slikarstvo in dob muzika...

Turneja te slovenske skupine v celoti, zlasti pa kar se tiče njenega prvega nastopa, bi bila lahko za obe strani še dosti koristnejša, če bi bil razpored njenega bivanja v USA pripravljen smotrnejše in vsaj za silo strokovno. To bi bilo posebej potrebno splošno dejstvo, da so gostje dokaj dobro vedeli, kam bi jim veljalo iti. Njihov vodja je pred nedavnim prebil leto dni v Združenih državah ter kot strokovnjak za televizijske sprede študiral tudi razne aspekte gledališkega življenja tukaj. Odgovornost za to škodo nosi Mrs. Bertha Von Allmen, ki je ta razpored pripravljala in skrbelo za njegovo izvedbo. Seznam osebja v State Departmentu (ameriško zunanje ministrstvo. — op. ur. pravi o njej, da je „področni programski uradnik v programskem oddelku za Sovjetsko zvezo in vzhodnoevropske države“ v sestavu urada za vzgojne in kulturne zadeve

Po skušnjah, ki so jih z njenim delom in vedenjem imeli mladi igravci iz Ljubljane, te vrste programi očitno niso njena močna stran, organizacija še manj in diplomacija najmanj.

Od univerz, na katere je Mrs. Von Allmen skupino poslala, razen katoliške v Washingtonu, nobena ni kaj znana po kvaliteti svoje dramske šole ali po pomembnosti svojega gledališča. Bilo bi zlahka najti vsaj toliko drugih, ki se z obojim bolj upravičeno ponašajo. Obvezen za turnejo je bil samo obisk v Lawrenceu, ker je kansaska državna univerza prva in sama začela izmenjavo z gledališkimi šolami v Evropi in ker zdaj v tem sodeluje z našim zunanjim ministrom. Po drugi strani je pa prav prizadevanju dekana njene fakultete za dramatik dr. Goffa treba pripisati, da je do tega povabila ljubljanski akademiji sploh lahko prišlo.

Mladi slovenski igravci so bili na žalost najbolj razočarani nad Catholic University v Washingtonu — seveda ne po njeni krivdi — od katere so si po pravici strokovno največ obetali. Njena šola za govor in dramatiko velja za edinstveno te vrste v Ameriki in drugod ter jo obiskujejo gledališki pedagogi z vsega sveta, z Jugoslavijo vred. Njeno stalno repertoarno gledališče prištevajo k enemu najboljših celo med poklicnimi in je pogosto vabljen tudi na turneje v tujino. Ime p. Gilberta Hartkeja, ki je šolo in njeno gledališče spravil do zavirljive višine, je prav tako znano na Broadwayu in v Hollywoodu kakor v Londonu, Moskvi in Tel Avivu. Ob njegovem vodstvu je na tej univerzi zrasel skoraj cel rod mlajših ameriških gledaliških, filmskih in televizijskih igravcev, režiserjev, dramatikov in kritikov, med njimi na primer Jean Kerr, avtorica slovite komedije „Mary, Mary!“, ki je šla čez vse odre sveta, in Walter Kerr, gledališki kritik New York Timesa.

Primerno organiziran obisk take ustanove bi lahko bil nadvse plodno razodetje zlasti za mlade umetnike iz komunistične države, kakor je Jugoslavija, in iz katoliške dežele, kakor je še vedno Slovenija. Žal naša skupina ni iz te šole odšla za las bogatejša, kakor pa je tja prišla, razen da so lahko videli eno ne najboljših predstav njenega gledališča. Prav v Washingtonu, kjer je osrednji sedež urada za kulturno izmenjavo s tujino, je take stvari mogoče zlahka in uspešno urediti z nekaj telefonskimi klici. A prav tam je Mrs. Von Allmen pokazala svojo nesposobnost, ali nevoljo, storiti za te povabljene in zavzete goste iz Slovenije kar koli.

Univerza ob njihovem prihodu ni vedela drugega, ko da je bila naprošena, naj zagotovi streho in hrano. Kakega programa za obisk predavanj ali praktičnih ter možnosti za nastop ljubljanske skupine jim ni omenil nihče, dasi gre gledališka šola, vajena obiskov od vsepovsod, vsakomur v tem na roko, kar se le da. Dva dneva sta šla v izgubo s poizvedovanjem, kaj naj bi obiskovavci iz Ljubljane na Catholic University sploh počeli, ker so študentje in profesorji bili sredi zaključnih letnih izpitov. Tretji, zadnji v poštev prihajajoči dan, so šele opoldne zvedeli, da bodo pod večer le lahko dobili eno izmed dvoran za predstavo, a le za poldruge uro, zaradi česar so morali s sporeda črtati celo „Županovo Micko“. V tako kratkem času seveda ni bilo mogoče o prireditvi obvestiti niti študentov in predavateljev na tej šoli, niti slovenske skupnosti v Washingtonu, niti kritikov pri prestolinskih listih; kaj šele druge številne ljubitelje mednarodnih gledaliških dogodkov in svetovnem mestu.

Tega poloma in škode za ameriško kulturno izmenjavo, ki ne delata časti State Departmentu, ni mogoče pripisovati neugodnemu izpitnemu času. Izpiti so na tej kakor na drugih univerzah vsako leto v istem obdobju. To bi moral vedeti vsak turistični vodnik, kaj šele tako imenovani programski strokovnjak zunanjega ministristva, ki bi bil lahko obisk določil za tedaj, ko sta študij in praktično delo na gledališki šoli katoliške univerze v vsem zagonu.

Tudi če bi ti mladi slovenski igravci ne bili že več kot napol v odrskem profesionalizmu, bi bilo zanje bistveno važno seznaniti se ne le z ameriškimi šolami za dramatik, temveč v čim večji meri z ameriškim gledališčem v celoti, saj je za večino to bila najbrž edina taka prilika v življenju. Za to bi bilo potrebno poslati jih v mesta, kjer je ameriško odrsko ustvarjanje raznoliko ter določeno zemljepisnemu in kulturnemu področju odgovarjajoče oblikuje in manifestira. Taka svojska gledališka središča so razen New Yorka npr. Chicago, San Francisco, Minneapolis, Dallas, pa različne manjše repertoarne skupine kjer koli. Ljubljancem so bili samo v Minneapolisu zaradi univerze, od prezanimivega Tyrone Guthrievega gledališča tam pa so videli samo stavbo.

Poleg tega bi bilo obiskovavcem treba preskrbeti sredstva za obisk predstav. Povprečna vstopnica za stvari, ki na primer tu v New Yorku na Broadwayu „gredo“ in vlečejo, velja vsaj pet dolarjev. Mladi slovenski umetniki pa so za vse življenjske stroške v Združenih državah prejemali po šest dolarjev na dan. Iz tega so morali, kjer niso temu denarju primerno stanovali in jedli na vseučilišču, plačati tudi hotel, hrano in vse drugo. To se jim je zgodilo v New Yorku, kjer so vsi to „plačo“ lahko zapravili za prevoze po mestu. Koliko jim je potemtakem ostalo za gledališke vstopnice, ni težko izračunati. (Pred nekaj leti sem na domu v New Yorku imel v gosteh igravca iz Srbije, ki mi je pravil, da je ves čas obiska v USA dobival po dvajset dolarjev na dan, poleg tega pa so mu za vstopnice priznali še 200 dolarjev posebe. Junija letos sem na letališču v Chicagu srečal skupino petindvajsetih socialističnih leteljcev iz Jugoslavije, katerih dnevnica je znašala 25 dolarjev za vsakega. Kulturne in druge potrebe teh partijskih graditeljev socializma so očitno bile dosti večje kakor pa potrebe ljubljanske gledališke šesterke.)

Obiskovavcem iz Ljubljane je bilo dalje zelo žal, da je Mrs. Von Allmen iz njihovih turneje izključila vsa mesta, kjer žive Amerikanci slovenskega rodu v večjem številu; Cleveland, Chicago, Pittsburgh, Duluth, Denver itd., kot da bi ti ameriški državljani, posebno mladina, ne čutili zanimanja in potrebe za spoznavanje sodobne slovenske kulture, in še zlasti gledališča, in ko da ne bi za to izmenjavo prispevali v federalno blagajno tudi oni. To bi bilo posebno umestno spričo dejstva, da so doslej po tej kulturni izmenjavi lahko srečavali samo skupine in posameznike iz Srbije, Makedonije in drugih južnih jugoslovanskih republik, katerih jezik in duh sta jim povsem tuja. Poleg tega bi bili nastopajoči gostje lahko dobili od prostovoljnih prispevkov za predstave toliko dodatnih sredstev, da bi bili od poti po Ameriki imeli več koristi, pa še na lastne oči videli, kaj je naša dežela dala deset in deset tisočem njihovih bivših rojakov, ki so prišli sem iskat kruha in svobode.

(Nadaljevanje ne 6. strani)

— Ustvarjalni član Slovenske kulturne akcije in naš sodelavec dr. Martin Jevnikar je v Rimu opravil predpisan izpit na rimski univerzi, ki ga usposablja za rednega profesorja na italijanskih univerzah. Doslej je bil predavatelj na slavističnem oddelku filozofske fakultete na univerzi v Padovi.

K uspehu čestitamo, saj ni samo oseben, ampak tudi lepo priznanje sodobni slovenski literarni znanosti.

— Londonska revija Review je glasilo posebnega središča gospodarskih in političnih teoretikov, ki z njenih strani obravnavajo aktualna vprašanja, načeta ob napetih razmerah v Jugoslaviji. Pred kratkim je izšla 6. številka revije in je v njej tudi članek Ivana Avsenaka „Reformacija ali reforma?“. Pisateljeva moč je v nazornosti podajanja in ker podaja ves razvoj komunističnega gospodarstva v Jugoslaviji od leta 1945 in ga navezuje na izvajanje sedanjih reform, bo gotovo zelo koristen vsem, ki se za podrobnejše poznavanje načetih problemov zanimajo. Avtor je tudi odkrito razložil tehniko uporabljane kreditov v posameznih delih države in ostro obsodil diskriminacijo na račun Slovenije. — Drug Slovenec v tej številki je univ. prof. dr. Ljubo Širc s člankom „Napredovanje reforme“. Podaja podobo gospodarskega položaja po letu 1960 in ob koncu prihaja do zaključka, da sedanja reforma narodov in države ne more rešiti iz težav in bo samo uvod za nove krize in razočaranja. — Dragocen je spis Stevana K. Pavloviča „Dosje Mihajlovega primera“, kjer je za tujca verjetno doslej najbolj nazorno podan pregled Titovih ukrepov in procesov proti Mihajlovu.

Naslov revije: Review, 62 Offley Road, London, S.W. England.

— Tekmovanje psovskih zborov v Arezzu. Associazione amici della musica v Arezzu prireja od l. 1952 nagradno tekmovanje zborov. Na prvem so sodelovali samo italijanski zbori, potem je postala prireditev mednarodna. Med nagrajenci je najti več zborov iz Jugoslavije. Od slovenskih zborov so dosegli nagrado: Učiteljski pevski zbor iz Slovenije Emil Adamič iz Ljubljane (2. nagrado v skupini mešanih zborov l. 1957), primorski akademski zbor Vinko Vodopivec iz Ljubljane (3. nagrado v skupini moških zborov, l. 1962 in 1. nagrado v tekmovanju ljudskih pesmi l. 1958), Komorni moški zbor iz Celja (1. nagrado med moškimi zbori l. 1963) in Prvo slovensko pevsko društvo Lira v Kamniku (2. nagrado med moškimi zbori l. 1965). Od l. 1958 tekmujejo zbori tudi v gregorjanskem petju. Med nagrajenci ni nobene zbor iz Jugoslavije, pač pa si l. 1964 odnesli 2. nagrado Praški madrigalisti.

Letošnje tekmovanje — od 23. do 27. avgusta je bilo v znamenju 400 letnice Monteverdijevega rojstva. Zato je moral vsak zbor v prvih treh skupinah (mešani, moški in ženski zbori) izbrati poleg dveh predpisanih skladb avtorjev 16. stoletja še po dve a cappella kompoziciji Claudia Monteverdija.

— Smrt je letos drugič segla med vrste italijanskih slavistov. Po univ. prof. Croniu je prejšnji mesec v Trstu umrl prof. Umberto Urbani, znan prevajavec iz slovenske književnosti. Med italijansko okupacijo je bil cenzor na okupacijskem visokem komisariatu v Ljubljani.

— Mnogo slovenskih del je Dimitr Panteleev prevel v bolgarščino. Svojo prevajalsko dejavnost pa je sedaj še razširil, ko je za sofijsko založbo Blgarski pisatelj pripravil knjigo „Poeti prijatelja Blgarija“. To je po svoji naravi originalna antologija, ki v delih drugih pisateljev in pesnikov zajema dela s tematiko: bolgarska dežela in bolgarski človek. Uvod je napisal Dimitr Panteleev in nosi naslov „Bolgarska in tuja poezija“. Izmed Slovencev je v tej knjigi zastopan samo Igo Gruden s pesmijo „Sofija v marcu 1945“.

Poročali smo že, da je izšla nova številka Hrvatske revije. Zaradi titovskih spletk ni mogla biti tiskana v Parizu, ampak v Münchnu (obsega 260 strani). Vendar uredništvo naznanja, da je bil medtem v Parizu priznan reviji značaj občje koristi z vsemi prednostmi in popusti. Računati je tedaj, da so ovire mimo. Njen naslov: La Revue croate, Boite postale 71-14, Paris XIV. Letna naročnina 20 dolarjev, cena temu zvezku pa je 5 dolarjev. Iz obilnega gradiva posnemamo glavne misli, ki sta jih napisala dr. M. Blažeković in dr. F. Nevestić v imenu Hrvatskega Latinskega kulturnega kluba in Studia croatica kot odgovor dr. Branku Pešlju, bivšemu osebnemu tajniku dr. Vladka Mačka, kjer je podanih nekaj jasnih misli o usmerjenosti sodobne hrvatske politike. Kakor se vidi, je dr. Branko Pešelj v odgovorih ob raznih dialogih in polemikah jasno izrazil naziranje o veri v rast Jugoslavije na temelju konfederacije, pri tem pa je nasprotnike obsodil kot pripadnike ustaštva. Med drugim posnemamo naslednje misli:

V odgovoru na članek g. Rojnice „se dr. Branko Pešelj spet rešuje na svoje jugoslovanske kombinacije in zato proglašja naše nazore o hrvatstvu kot „brezglavost, mlatenje prazne slame in prekuhanje starega zelja, sramotenje hrvatskega imena“. „Seveda mora vsak Hrvat odkloniti takšno neakademsko izražanje... Zato iskreno obžalujemo sleherni eksces, ki objektivno dela sramoto hrvatskemu narodu, ki se je leta 1941 izrekel za samostojnost in državno edinstvo... Med nami in dr. Pešljem pa ne more biti nikdar soglasnosti, ker on brani jugoslovansko, mi pa hrvatsko državno tezo. Njegov jugoslovanski oporunizem ga sili sprejemati neko drugo sodelovanje in zavezanost in ne naše, in vemo, da bodo njegovi sodelavci kot zagovorniki srbske hegemonije vztrajali pri trditvah o kolektivni hrvatski odgovornosti za dogodke v letih 1941-1942 in pozneje... Toda danes dr. Krnjević zagovarja o hrvatskem vprašanju isto mnenje kot mi. Kot najvidnejši hrvatski politik ni nikdar izjavil, da se z nami ne strinja... Mi dobro vemo, da je dr. Pešelj bil za Jugoslavijo pred letom 1941. Za razliko s tem se mi zavedamo, da so narodi nazadnje vedno uspeli, ko so rušili svoje ječe, kakor se je to zgodilo leta 1941, ko je hrvatski narod „podrl stene svoje ječe“ (nadškof dr. Stepić). Če dr. Pešelj misli, da se bo hrvatski narod izrekel za nek realizem in pristal na kakšno jugoslovansko rešitev, tedaj se zelo moti, ker je tako mnenje za hrvatski narod žaljivo, politično sumljivo in škodljivo. Program o hrvatski državni neodvisnosti proglašja za pobožne želje in svetuje stvarno gledanje na položaj. Toda ta stvarnost je zelo jasna: Na svojem etničnem in zgodovinskem ozemlju so s svojimi 70 odstotki Hrvati v veliki večini, dočim so Srbi v prvi in drugi Jugoslaviji v tej državi kot 40 odstotkov ostali v veliki manjšini. Ko pa se bo obnovila hrvatska državna samostojnost, bo to avtomatično prineslo svobodo in politično ureditev enemu milijonu Albancev, prav tolikim ali še več Makedoncem ter poldrugemu milijonu Slovencev, Srbom pa ostaja potem še obračun z madžarsko manjšino. Seveda proglašja dr. Pešelj naše upanje na hrvatsko državno samostojnost kot utopijo. Toda ali je bil kdaj kje kak velik politični načrt, ki vsaj v začetku ni bil razglašen kot utopija? Ali židovski narod ni imel še mnogo večje težave, pa

(Dalje na 7. str.)

Zaradi te vrzeli v programu je edina prilika za to bila v Washingtonu, kjer pa je Mrs. Von Allmen napela vse sile in uporabljala vsa sredstva, da bi preprečila kakršen koli stik med gosti in med tamkašnjo slovensko skupnostjo, ki jo sestavljajo skoraj izključno razumniki in kulturni delavci. Pri tem se je posluževala skrajne nevljudnosti, brezobzirnosti in celo uradnega zastraševanja. Podatki, ki sem jih pred kratkim dobil o tem med srečanjem z znancem iz prestolnice, presegajo vse ameriške pojme o tem, kaj si celo najbolj predrzen državni uslužbenec lahko dovoli v občevanju s sodržavljani, katerih služabnik bi moral biti.

Večina slovenskih Amerikancev v Washingtonu je v državnih službah in na dokaj odgovornih mestih. Omenjena dama pa jih očitno ima za drugorazredne državljanke, kakor da bi se tega naučila, recimo, na titovski ambasadi, kjer oni niso redni gostje kakor kdo drugi. V tem zmotnem in nevarnem prepričanju si je med ljubljanskim obiskom drznila nadlegovati službene predstojnike nekaterih z zlaganimi obtožbami, da zavirajo izvedbo njenega programa — ki ga ni bilo; da si upajo vabiti mlade, same sebi prepuščene umetnike v goste in jim razkazovati mesto — usluga, za katero se State Department navadno posebe zahvali; da je ob teh prilikah govor o politiki — ko da bi ameriški državljani, recimo profesor ene najuglednejših univerz v deželi in občasni predavatelj na visoki šoli obrambnega ministrstva Združenih držav, ne smel govoriti česar koli s komer koli, ki je voljan biti njegov gost. Vrh tega pa je bila Mrs. Von Allmen, kakor so mi pravili, o povabilih vnaprej obveščena po gostiteljih in po vodju skupine, ki je zatrdno vedel, kaj je umestno in kaj ne.

To neopravičljivo ravnanje je žal škodilo tudi širšim ciljem ameriške kulturne izmenjave, ugledu State Departmenta in ugledu naše dežele. Namen teh obiskov ni samo izpopolnjevanje strokovnega znanja, temveč tudi spoznavanje Amerike, njenega življenja in njenih ljudi ter vsaj začasno uživanje njene velike svobode. A čeprav so ti slovenski igravci dvakrat prekrizali ameriško celino, niso videli ne Chicaga, ne San Francisca, ne Niagare, ne Grand Canyon, ne toliko drugih pokrajinskih in kulturnih zanimivosti, čeprav so možnosti za to bile na dlani in pogosto pred nosom, kar pač ne izpričuje posebne „strokovnosti“ programskih ekspertov a la Mrs. Von Allmen.

In kakšno podobo o ameriški svobodi naj si ustvarijo pripadniki mladega rodu iz komunistične države, za katerega svet ve, kako se upira sponam totalitarne ideologije in diktature, če imajo v sami prestolnici stalni občutek, da jih uradni zastopnik Združenih držav, ki bi jim moral to svobodo še zlasti razodevati, nadzoruje za nekoga drugega; če ta zastopnik prihaja mednje izključno v družbi članov titovske ambasade, to je, jugoslovanske politične policije; če se vozi z avtomobili članov te policije; če obiskovavce proti njihovi volji goni k zasiljanju na Titovo ambasado, kjer jim ne ponudijo niti kozarca vode, ker so pač Slovenci; če jih vrh vsega še ponižuje s tem, da jim izmučnim in razgretim po predstavi da jesti postane sendvič v dežju in mrazu na kamnitih ograjah pred dvorano, v neprikrito zadovoljnost ambasadskih UDBašev, ki se smehljajo: „Evo vama sada vaše Amerike!“

In kaj naj si gostje State Departmenta mislijo o diplomatskih kvalifikacijah ameriške zunanje politične službe, če se Mrs. Von Allmen nepovabljen vrine za njimi v hišo njihovega ameriškega gostitelja, ali če jih povabi jest v drago washingtonsko restavracijo, potem pa pove, da nima denarja za račun in pusti plačati nekoga od „drugorazrednih“ državljanov?

Čudim se washingtonskim Slovincem, da niso o tem škandalu obvestili tistih, ki se jih stvar tiče, saj nekateri celo delajo za State Department, in kako da s tem ne seznanijo vsaj senatorja Lauscheja, člana zunanjepolitičnega odbora v senatu, državljana istega porekla, kakor so oni, ki bi zatrdno znal storiti potrebne korake.

State Department in senatorja Lauscheja bi bilo treba opozoriti še na nekaj drugega.

Kakor sem omenil v začetku tega poročila, se je zgodilo prvič, da je bila v sklopu te kulturne izmenjave objavljena v Združene države tudi neka kulturna skupina iz Slovenije. Ta izmenjava, ki jo v obeh smereh plačuje Amerika, je dragocena kulturna pomoč Združenih držav Jugoslaviji, za katero odrajujejo davke tudi državljani slovenskega rodu. Toda kakor pri ameriški gospodarski pomoči, h kateri ti državljani tudi prispevajo svoj davčni delež, so Slovenija in Slovenci tudi pri kulturi krivično diskriminirani.

Kdor je v poročilih Glasa Amerike zadnja leta poslušal, kdo vse prihaja iz Jugoslavije sem po tem programu, ve, da je razmerje med Slovenci in južnjaki nekako ena proti trideset. In še tisti Slovenci, ki so bili med temi srečneži, so bili izbrani za to zaradi funkcije, ki jo imajo v belgrajski vladi ali v partiji. V slabem desetletju so gostje State Departmenta po navadi za dva meseca bili predsedniki vseh akademij znanosti in umetnosti v Jugoslaviji — razen slovenske; rektorji vseh jugoslovanskih univerz — razen ljubljanske; rektorji vseh akademij za gledališče, radio, film in televizijo — razen slovenske; ravnatelji in vodilni igravci vseh večjih gledališč v Jugoslaviji — razen slovenskih; direktorji vseh festivalov — razen ljubljanskega; številni člani vseh republiških vlad — razen slovenske; umetniki vseh vrst, politiki, znanstveniki, gospodarstveniki, pisatelji iz vse Jugoslavije — razen z nekaj redkimi izjemami iz Slovenije; glasbene in plesne skupine od vsepovsod — razen iz Slovenije.

Očitno je poglobljen krivec te diskriminacije Komisija za kulturne zveze s tujino po belgrajskem zveznem izvršnem svetu, ki kandidate za izmenjavo potrjuje pri koristih Srbov in srbske partije. Toda ameriška vlada, ki izključno nosi finančno breme za ta program, ima pravico vztrajati, da se ta enostranska in partijsko-šovinistična merila spremene, kakor to narekuje objektivnost do narodov v Jugoslaviji, politična, gospodarska in kulturna pomembnost posameznih med njimi in v tej zvezi tudi koristi Združenih držav samih.

Naše zunanje ministrstvo pa mora v svoji hiši preprečiti tudi tiste vrste diskriminacijo, s katero so se ob obisku mladih slovenskih igravcev v Ameriki pregrešili ljudje, kakor je Mrs. Von Allmen.

T. L. K.

Na letošnjem zborovanju Ekumeničnega sveta Cerkvá, ki združuje večino protestantskih denominacij in pravoslavnih Cerkvá, se je v Heraklionu konec avgusta obravnavalo tudi vprašanje dialoga kristjanov z marksisti. Odsek ekumeničnega sveta Cerkev in družba ima v načrtu organizirati prihodnjo pomlad tak dialog. V razpravo o perspektivah dialoga med kristjani in marksisti je posegel tudi zastopnik moskovskega patriarhata naškof Nikodem in je izjavil: „Pri nas dialog med marksisti in kristjani obstaja že petdeset let. Rezultati niso stoođstotno pozitivni, toda ali taki rezultati sploh kje obstajajo? Dialog mora biti konkreten. Predvsem se mora tikati socialne pravičnosti, ako hoče biti uspešen.“ (Prinesel Le Monde 23. avgusta 1967). Tako govorjenje meji v prvih stavkih na cinizem, v zaključnih pa ponavlja partijske klišeje o predmetu dialoga, ki naj bo sodelovanje kristjanov pri uresničenju komunistične uredbe. To partijski kolaboraterji v vseh cerkvah istovetijo s socialno pravičnostjo.

Nikodemovo govorjenje postane manj presenetljivo, ako se spomnimo na to, da Nikodem Rotov (rojen 1929, sprva učitelj, od 1947 klerik, od 1960 škof Jaroslavla in Rostova, sedaj nadškof leningrajski), ki je že z dvaintridesetimi leti dobil v roke večino ključnih položajev v ruski cerkvi, ne uživa med svojimi sonarodnjaki dobrega slovesa. Nikita Struve v knjigi „Les chrétiens en U.R.S.S.“, ki jo je izdala „progresistična“ založba „Editions du Scull“, je dobil iz domovine o njem te sodbe: „V Rusiji njegov sloves ni najboljši: nekateri rečejo samo, da je nevreden prelat, drugi namigavajo, da je član partije in da dela za razrušenje Cerkve. Obtožb se ne da preveriti, toda kako naj se razloži vrtoglavi vzpon tako mladega škofa, ko je toliko drugih zvezda zbledelo? Ali kyr Nikodem konec koncev dela le za prid Cerkve? Ali je žrtev politike kompromisa z državo? Je čez mero častihlepen? Ali je med tistimi, ki, kakor trdita patriarh Aleksij in kyr Nikodem sam, vstopajo v Cerkev zato, da bi jo izdajali? 'Samo Cerkev mi je steber in temelj, varstvo in zavetje.' Te besede, ki jih je izrekel kyr Nikodem na dan svojega posvečenja v škofa, ali so bile čisto navadna komedija, ali so izražale njegovo najglobljo misel, ali so bile obupni krik človeka, ki je obsojen na dvojno igro? Toliko vprašanj brez dokončnega odgovora.“ (str. 144.) Gotovo pa je to, da nadškof Nikodem v vseh nastopih v zamejstvu popolnoma sledi navodila svoje partije.

PRO MEMORIA

Mario del Monaco, eden najbolj znanih italijanskih pevcev, je v *Oggi* magazinu (29. junija 1967, str. 36) opisal tudi svoje srečanje s Titom: „Tito mi je podaril otok. Rekel mi je: Ako napejete luč in vodo, si morete izbrati katerikoli otok našega otočja in ga uživati ves čas svojega življenja.“ „Pred štiri leti sem pel v Belgradu. Tedaj je poslal k meni načelnika protokola in neskončno vrsto avtomobilov, pa mi sporočil, da bi bil srečen, če bi me mogel sprejeti za svojega gosta na Brionih, le ko bi hotel en večer peti zanj. 'Zame in za vse najbolj pomembne ljudi v deželi', je navedel. „Tito me je sprejel s pravim veličjem. Na Brionih sem imel na voljo celo depandanso in njegovo osebno jahto, ki je zelo hiter velik parnik; meni na čast je bilo proslavljanj, sprejemov brez kraja, nepozabnih večerov. Tito je kar žarel od sreče. Rekel mi je, da še nikogar ni gostil s takim veseljem. Končno je prišel koncertni večer in zanj sem samo po sebi umevno izbral italijanski spored z napolitanskimi pevkami za konec. Kot zadnjo pesem sem pel 'O sole mio'. Tito mi ni dal niti končati, s ploskanjem je zahotel ponovitev; potem pa ni bil niti s tem zadovoljen, skočil je na podij in mi rekel: 'Dovolite, dovolite, da Vas spremljam'. Vsedel se je h klavirju in me spremljal, reči moram, zelo dobro. Dal mi je odlikovanje in moral sem mu priseči, da ga bom obiskal, kadarkoli bi se še povrnil v Jugoslavijo.“

V *Le Petit Parisien* je 3. aprila 1919 dopisnik tega konservativnega dnevnika Maurice Prax objavil iz svojega razgovora s tedanjim državnim tajnikom kardinalom Gasparijem: „Po mnenju odličnega prelata jugoslovansko vpraša-

nje nikakor ni preprosto. Prepričan sem, da bi po njegovih mislih bilo treba dati v novi jugoslovanski državi Hrvatim in Slovencem neko avtonomijo, na primer v republikanski obliki.“

V letu 1946 se je v Rimu med političnimi emigracijami iz držav srednje in vzhodne Evrope, ki so prišle pod tiranijo komunizma, veliko razpravljalo o ideji ožjega političnega združenja narodov med Baltičkim in Jadranskim in celo Črnim morjem, tedaj ozemlja, ki je v zgodovini bilo vedno v nevarnosti pred ruskim in nemškim ekspanzionizmom. Nekega vročega dne 1946, tako pripoveduje prof. D. Žanko v zapisku „Jedan posjet Monsignoru Montiniju“ (Novi Život V, 1966, str. 148-151) sta se z dr. Krunoslavom Draganovićem, ki je bil „v tisti dobi v vatikanskih krogih znana in upoštevana osebnost“, odločila, da gresta k tedanjemu substitutu državnega tajništva, mons. Montiniju, da v zvezi z glasovi o intermariju sprožita razgovor tudi o hrvaških problemih. Glede intermarijskih načrtov mons. Montini ni skrival svoje skepse. Tako so mogli hitro preiti na Hrvaško. „Ni nama hotel kvariti utvare o skorajšnjem padcu Titovega režima, pa je rekel, da pravična stvar na koncu vendar zmaga, da pa je treba včasih dolgo čakati in premagovati veliko ovir. Mons. Montini je malo govoril, toda je z nagibom glave izkazoval odobravanje našim tezam. Nakrat pa se je zamislil, pa kakor da išče, kako bi nama povedal nekaj težkega in skupaj z nama delil težo udarca, je tiho izrekel: 'Da, gospoda, toda vsi Hrvati ne mislijo kakor Vi. Vprav večeraj sta na tem mestu sedela dva ugledna gospoda, dva hrvaška politika, ki mislita, da Jugoslavija ni in ne more biti pokopana.' Nama se se je zavrtelo, oba sva pobledele.“

PROPADLI RAČUNI

Konec zime 1918-19 se je prva udarna divizija italijanske vojske pripravljala za odhod v Libijo. Poveljstvo se je nastanilo v Benetkah in tako je D'Annunzio večkrat mogel razpravljati o jadranskem vprašanju s poveljnikom generalom Ottavio Zoppijem. Skušal ga je pridobiti za postranski skok v Split. General je privolil, ako dobi tajno pooblastitev od tedanjega namestnika šefa generalnega štaba, generala Badoglija. Ker dogodek ni bil dovolj dokumentiran, je Ferdinando Gerra, pisec knjige „L'impresca di Fiume“, ki je pred kratkim izšla, šel mimo njega. Dobil pa je po izidu knjige dostop do pisma, ki ga je 14. marca 1919 pisal D'Annunzio generalu Zoppiju o svojem posredovanju pri Badogliu. S tem pismom je načrt izkazan in pravilno časovno situiran. Še prav posebno pa je pismo zajemljivo za Slovence, ker je iz njega znan drug načrt, namreč kako je tedaj Badoglio hotel zasedeti Ljubljano. D'Annunzio piše generalu Zoppiju: „Govoril sem z generalom Badogliem. On je z nami in deli z nami našo vero in tesnobno skrb našega srca. Toda prepričan je, da bi nenadno izkrcanje škodilo naši stvari. Obrekovanju o 'italijanski prepotenci' nasploh vsi verjamejo, posebno med Amerikanci. Kongres bi pa imel zadnjo besedo. Ne bom vam ponavljal vseh argumentov. Lahko si, jih predstavljate. General je bil — kakor vedno — odkrit in preprost.“ „Imel je že pet divizij nared za zasedbo Ljubljane in je po zadnjih žalitvah zanj že dal ukaz. Toda vlada je zagagljala in zaprhutala kot jata splašenih gosi! — Moji francoski članki ne bodo več objavljani v Figaroju, jih zavlačuje in hinavsko odlašajo. Novo znamenje bratovske verolomnosti“ (Pismo je objavljeno v *Il Messaggero*, 8. februarja 1967.)

ODLOČNOST POLJSKEGA EPISKOPATA

Poljski episkopat je na posebni konferenci razpravljalo o bližnji sinodi, ki se začne konec septembra v Rimu. Poljska delegacija bo tam štela pet zastopnikov in so izvolili vanjo kardinala Wyszynskega in kardinala Wojtylo, ter še tri škofe. Takoj pa se je že postavilo vprašanje, ali bo vlada vrnila kardinalu Wyszynskemu potni list in mu dala vizum za pot v Rim. Jasnosti pa še vedno ni, ker se vlada še ni izrazila, pač pa so vsi člani delegacije že dali vedeti, da ne bodo šli v Rim, če bi vlada delala kardinalu Wyszynskemu težave.

(HRVATSKI POGLEDI...)

je danes njihova država resničnost? Politični teoretik in filozof González Fernández De La Vega piše, da se človeško življenje iz utopij dviga v resničnost. Tako gledanje pa seveda ne more biti skladno s Pešljevim jugoslovanskim oportunističnim. Zato je stališče nasprotnikov dr. Pešlje danes izraz ne samo prave hrvaške politične orientacije, ampak globoka etična dolžnost nas vseh do hrvaške narodne skupnosti.“

Srbski knjižni trg je prav tako v znaku dogodkov, ki spremljajo sodobno knjižno ustvarjanje po vsem svetu: produkcija je v polnem zagonu in še narašča. Dasi je res, da je tolik razmah z zvezi s tistim, kar pisatelj Lj. Nedić utemeljuje s trditvijo, da slovenski narodi radi pójemo in smo torej tudi zelo odprti za pisano, doživeto besedo, ki pa mora biti ravno zaradi svoje „pevnosti“ provokativna, izzivalna in to ji je dano, če izide v knjižni obliki. Vendar je lani srbska literatura doživela hude izgube. Nenadoma je v Opatiji umrl pesnik in pisatelj Milan Dedinac. Bil je pripadnik modernističnih teženj, predan raziskovanjem in hermetizmu in se je šele pred nekaj leti poslovil od samogovorov in stisk taboriščnika ter prešel v mirnejše pesniške vode in začel ustvarjati podobe in navdihe ob podoživljanju narave. — Svoja zadnja dva nastopa je pesnik Čedomir Milanović zapustil z zbirkami „Sledovi Indije“ in „Ogrlica za Najlo“, v pesnitvi „Slovo od Toma Havana“ pa je postavil spomenik človeku in človečnosti. — Bridko je pretresla srbsko kulturno javnost tudi nesrečna smrt dveh pesnikov mlajše generacije. Tesno priveda drug k drugemu sta našla svoj mir v vodah Ohridskega jezera Blažo Ščepanović in Lazar Vučković. Prvi je bil znan po zbirki „Zlati gozd“, ki je izšla prav pred smrtjo in prva dva cikla sta imela naslova: „Lobanja v travi“ in „Smrt proti smrti“. Misli pesnikove so izzevene v spoznanje, da je smrt in kaos mogoče premagati samo z ljubeznijo. Čutiti je, da je umetniška logika premagala plameneče prvinsko doživetje.

Belgrajska literarna kritika se je izredno navdušila ob novem romanu Moše Selimovića „Derviš in smrt“. Stvaritev označujejo kot veliko literarno darilo književnosti vseh jugoslovanskih narodov in človeštvu sploh. Roman je nenehno iskanje odgovora na vprašanje, kaj je človek in kje je njegovo mesto v svetu. Davni turški okvir z vezirskimi častmi in naklepi so samo zunanji okvir za prikazovanje, kolikšna je dimenzija sodobnega človeka. Junak se dokoplje do praga smrti s spoznanjem o potrebi po zanikanju individualnosti in sicer v skladu z islamskim in vzhodnjaškim fatalizmom.

Če je Selimović srbsko literarno družino nadvse navdušil, pa je Dobrica Čošić razočaral. Nekateri kritiki so celo mnenja, da je podrl vero tistih, ki so vanj še verovali. Napisal je knjigo z naslovom „Bajke“, se dal potegniti lahkoti tehnike in neverjetni lahkoti izražanja, vendar pri vseh fantastičnih zgodbah manjka prava nit — doživetje je utonilo v morja konstrukcij. Čošić se je s tem delom zelo oddaljil od tistega, kar je pokazal v romanih „Daleč je sonce“ in „Lččitve“. (Čošić je pri Slovencih znan po polemikah z Dušanom Pirjevcem za ohranitev in čistost slovenskega jezika in njegovih pravic. Čošić je zagovarjal jugoslovensko jezikovno usmerjenost). — M. Perović je napisal roman „Štiri Mujeve vojske“ čisto v tehniki že tolikih popisov partizanskega vojskovanja, vendar hoče iti globlje in razbirati tesnobe in konflikte med partizani samimi. Na žalost mu namen ni uspel, ker se s problematiko ni dvignil nad povprečnost. — Enako se še vedno bori s problematiko partizanskega vojskovanja Radomir Smiljanić v romanu „Vojakova pot“. Junaka Pavli-

co popisuje tako, da bi z njegovo smrtjo opravičil njegovo zagrizenost v zagovarjanju pacifizma. — Danica Lela-Jovanović je napisala roman „Pobegli“ in Mladen Oljača povest „Kozara“ — obe deli polni partizanstva ter je njun umetniški dosežek tako skromen, da kritika njun izid obžaluje.

Vse bolj pa je razveseljiva bogata žetev pesniških stvaritev. Božidar Timotijević v zbirki „Večernice“ nadaljuje s svojo razmišljajočo poezijo. Močen je občutek osebne izgubljenosti, prisotnosti zla, gre za spopad dobro - zlo, za večno človeško željo po lepem in čistem. — P. B. Lazarević je izdal zbirko „Podrti čas“, B. Šujica „Čas in temelji“ in M. Danojlić „Balade“. Pri prvem so podrtje mere trajanja, človek je vedno človek in njegov cilj je potrditev človeškega dostojanstva, boj za humanizacijo, pri drugem pa čutimo pesniško vznemirjenost v času in prostoru, neuspehe upornega človeka, medtem ko je pri tretjem čas stalna komponenta, pa naj obračunava s preteklostjo, rešuje sedanost ali sanjari o prihodnjem. Človek ostaja vznemirjen pred silami sveta, ki ga ne more obvladati. — A. Ristović ostaja zvest fenomenu narave tudi v svoji četrti zbirki „Večernice“ (prejšnje „Sonce ene sezone“, „Ime narave“, „Drevje in svetloba okoli“). Nova zbirka je čudovita zaradi jezika simbolov in je dejansko himna naravi, naravnosti v človeku in človeku v valovanju humanizma. — Veliko pozornost vzbuja pesnik-kmet Dobrica Erić z zbirko „Vinograd“, kjer je pristni jezik poln metafor in je moč pesmi v notranjem nemiru, ko je razpet med resničnost in svet poezije. — Mnogo veljave obetajo pesmim Milana Komnenića „Noč pisana ponoči“, kjer se v pesniški obliki spopada s temeljnimi vprašanji književnosti, z njenimi mejami in smislom obstoja; prodreti hoče v bistvo ustvarjanja.

Na polju literarne zgodovine je vzbudila pač največjo pozornost knjiga, izdana pri Nolit: „Srbsko slovstvo v slovstveni kritiki“. Dejansko pa delo kritika odklanja, ker se vidi, da je bila knjiga napisana nanaglo, z nezadostnim znanjem zgodovine in preveč na verjetnostnem načelu „jaz tebi, ti meni“. Pač pa bo zelo uporabno kot pripomoček in pregled. Kritika pravi, da še vedno ostaja ideal tisto, kar je napisal Škerlić v letu 1914. Ta sodba je kruta, toda brez te ugotovitve ne bomo krenili naprej, pravi kritika. — Zoran Gluščević je izdal v knjigi svoje kritike in jim dal izzivalen naslov: „S peserom na boben“. Gluščević je izrazil antidogmatik in prepričan, da naj iz kritika predvsem veje osebnost z zahtevo, da se delo pregleda z vseh vidikov in stališč sorodnih ved (filozofija, psihologija, sociologija). Vendar je šel po mnenju drugih kritikov predaleč, ko je pritegnil še glasbo in slikarstvo. — Kritik V. Djurić je izdal zbirko esejev „Govor poezije“, kjer tudi prihaja na dan s postavkami sociologije in zgodovine in „tako smo spet ostali nekje zadaj“. — Radojica Tanković je napisal študijo o kritiku Bogdanu Popoviću pod naslovom „Estetika Stradije“, kjer razpravlja o nihanju med negacijo in afirmacijo. — Stoletnica Nušievega rojstva je rodila kar dvoje knjig: Pri Muzeju Gledališke umetnosti je Bora Glišić izdal delo „Branislav Nušić“, posebej pa še „Nušić s svojimi besedami“.

(SREČAVANJA... , nadaljevanje s 1. strani)

ne more poplačati, edino plačilo more biti samo odmev, ki ga delo izzove in rodi v tistih, katerim je bil ves trud posvečen. Edino ta ima ceno!

V domovini so objavili zgodovino slovenske književnosti za dobo 1945-1965, pa so zamejsko slovstvo izpustili in nas vsaj za nekaj desetletij hoteli zatajiti. Ne poznamo pravih razlogov, zakaj so to storili, toda dobro vemo, da skupno z našimi brati v domovini že živimo skupno zgodovino, ne tisto iz preteklosti, ampak novo — vsi smo danes postavljeni z vso silo v tok dogajanja; sproti čutimo, kako smo vedno v središču sproti se ustvarjajoče zgodovine, ki pa že ne pozna več meja in omejitev. Takšno ustvarjanje zgodovine pa najbolj karakterizira upor proti konformizmu in tak upor je med književniki v Moskvi, Pragi, Budimpešti in med pravimi glasniki našega časa v domovini že prodoren. Viden je gigantski napor svobodnega duha v boju proti kleščam marksističnega determinizma, zakletega v dogmatizem totalitarizma. Zato je danes vsako kulturno delo izrazito politično, ker v svojem stalnem negiranju nesvobode raste v raven, visoko nad vsakim strankarstvom in ne služi več samo lastnemu narodu, ampak vsemu človeštvu.

Časi so polni tolmunov globin in pretenj. Vse je v vednem vrenju; možno je vzdržati samo v zvestobi veri in optimizmu nam je najbližji takrat, kadar smo v iskanju vrednot in sadov v stalnem stiku z nami se oblikujoče zgodovine.

SLOENSKA KULTURNA AKCIJA

Deesti kulturni večer bo v soboto 7. oktobra 1967 ob sedmih v mali dvorani Slovenske hiše in bo v okviru teološkega odseka predaval g. dr. Al. Starc

Enajsti kulturni večer bo v soboto 21. oktobra s predavanjem dr. Srečka Barage

Dvanajsti kulturni večer bo v soboto 2. novembra in bo predaval g. dr. Filip Zakej (teološki odsek)

Trinajsti kulturni večer bo v soboto 16. novembra v okviru literarnega odseka s predavanjem dr. Tineta Debeljaka

CORREO ARGENTINO SUC. 6	TARIFA REDUCIDA
	R. P. I. 910730
	CONCESION 6228